

รายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์กระแสน้ำวัฒนธรรมของคนตรีกาหลอ ในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ชรินทร์ อินทะสุวรรณ*

ความสำคัญและที่มาของเรื่องที่ศึกษา

ในอดีตภาคใต้ของประเทศไทยเคยเป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีร่องรอยความเจริญรุ่งเรืองของการตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองอยู่แถบชายฝั่งทะเลตะวันออก และชายฝั่งทะเลตะวันตกบางแห่งของภาคใต้ ในปัจจุบันมีหลักฐานทางโบราณคดีปรากฏอยู่ในชุมชนแห่งนี้มากมาย (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2532: 10)

ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ตั้งอยู่บนชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของภาคใต้ในประเทศไทย อาณาเขตของพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา กำหนดตามแนวสันปันน้ำชายฝั่งทะเล ครอบคลุมในอาณาเขตพื้นที่ 3 จังหวัด คือบางส่วนของจังหวัดนครศรีธรรมราช บางส่วนของจังหวัดสงขลา และจังหวัดพัทลุงทั้งหมด ลักษณะภูมิประเทศที่เด่นชัดในบริเวณนี้มีแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ คือ ทะเลสาบสงขลา มีทั้งแหล่งน้ำกร่อย น้ำจืด และน้ำเค็ม ในอดีตบริเวณนี้เป็นชุมชนกลุ่มสทิงพระ ซึ่งกระจายอยู่บริเวณฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตกของทะเลสาบสงขลา เป็นชุมชนที่มีการติดต่อกับต่างประเทศโดยทางทะเล จุดประสงค์หลักของชาวต่างประเทศที่เข้ามาเพื่อทำการค้าและเผยแพร่ศาสนา อีกทั้งบริเวณดังกล่าวมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ จากหลักฐานทางโบราณคดีที่ปรากฏอยู่ในบริเวณนี้แสดงให้เห็นว่ายุคแรกมีความสัมพันธ์กับอินเดีย ซึ่งพบหลักฐานที่ถ้ำคูหา เป็นศาสนสถานที่ได้รับอิทธิพล คติศาสนาจากอินเดียโบราณ รวมถึงโบราณวัตถุ เช่น ศิวลึงค์ และแผ่นโยนิศิลา (ธราพงศ์ ศรีสุชาติ, 2526: 41)

จากการติดต่อกับอินเดียทำให้ได้รับอิทธิพลแบบแผนการปกครองในระยะแรก ๆ มีการปกครองแบบหัวหน้าชุมชน โดยการรับวัตถุประเภทเครื่องประดับ และเครื่องมือเครื่องใช้เข้ามาเพื่อเสริมฐานะของหัวหน้าชุมชนให้สูงขึ้นซึ่งมีวัตถุที่เป็นสัญลักษณ์ในระบบความเชื่อ เช่น ลูกปัดหรือ ดวงตราประจำตัว เป็นต้น ในที่สุดสร้างรูป

*อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาดนตรี คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

เคารพและศาสนสถานทำให้มีการกำหนดแหล่งหรือเขตศาสนสถานของชุมชนนั้นๆ ผู้นำชุมชนเป็นผู้รู้หนังสือ มีโอกาสเรียนรู้ศิลปวิทยาการ เช่น พระภิกษุพรหมณ์ บรรดานักปราชญ์ราชบัณฑิตและนักบวชจากอินเดีย กลุ่มคนเหล่านี้มีบทบาทในการนำระบบความเชื่อลัทธิต่างๆ จากอินเดียมาปรับแต่งให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น รูปแบบของดนตรี ศิลปวัตถุ ศาสนา พิธีกรรม และความเชื่อต่างๆ เข้ามาผสมกันอย่างกลมกลืน จนกลายเป็นรูปแบบใหม่ของสังคม การรวมกลุ่มของมนุษย์ในแต่ละกลุ่ม สมาชิกของกลุ่มร่วมกันสร้างวัฒนธรรมของตนเอง เช่น ภาษา ศิลปะ และดนตรี (สุจิตต์ วงษ์เทศ , 2532 : 14-15)

ดนตรีเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์แต่ละชุมชนใช้ดนตรีในแง่มุมที่ต่างกัน เช่น เพื่อสร้างความสนุกสนานตื่นเต้นและเพื่อเสริมสร้างจิตใจ ดังนั้นวัฒนธรรมดนตรีจึงเป็นมรดกทางปัญญาของคนรุ่นเก่าที่มีการสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน วัฒนธรรมดนตรีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคนในภาคใต้มีหลายรูปแบบ ได้แก่ ดนตรีประกอบการแสดง เช่น ดนตรีหนังตะลุง และดนตรีโนรา ฯลฯ ดนตรีที่ใช้ในการแข่งขัน เช่น การแข่งโพน ดนตรีประกอบพิธีกรรม เช่น ดนตรีกาหลอ เป็นต้น แต่ละรูปแบบของดนตรีที่มีการแสดงอยู่นั้น ส่วนใหญ่เน้นเสียงกลองเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับที่ สุธีวงศ์ พงศ์

ไพบูลย์ (2524: 3) กล่าวถึงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ไว้ว่า เครื่องดนตรีของภาคใต้ส่วนมากจึงเป็นเครื่องดนตรีให้จังหวะ ประกอบคำขบร้อง และท่าทางการเต้นรำมากกว่าจะใช้เป็นทำนองเพื่อสื่ออารมณ์

กาหลอ เป็นวงดนตรีพื้นบ้านของภาคใต้มีรูปแบบการบรรเลงล้วน การประโคมกาหลอเป็นวัฒนธรรมดนตรีอย่างหนึ่งที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนภาคใต้ และยึดถือกันมาตั้งแต่ในสมัยโบราณ กาหลอใช้ประโคมประกอบพิธีกรรมทั้งในงานมงคลและงานอวมงคล ถือว่าเป็นการประโคมดนตรีที่มีความขลัง และศักดิ์สิทธิ์กว่าการประโคมดนตรีชนิดอื่น ๆ สำหรับดนตรีกาหลอนี้มีการประโคมอย่างต่อเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบันและยังปรากฏอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาด้วย

คณะดนตรีกาหลอประกอบด้วยเครื่องดนตรี 3 ชนิด คือ ปี่อ้อ ทน และฆ้อง รูปแบบของการประโคมดนตรีกาหลอมีลักษณะสำคัญ คือ ปี่อ้อ ทำหน้าที่ดำเนินทำนองสื่อสารความหมายเป็นคาถาและพรรณนาความ ฆ้องทำหน้าที่ตีให้เสียงควบคุมจังหวะหลักของการบรรเลง ส่วนกลองทนทำหน้าที่ตีเป็นกระสวนจังหวะที่แตกต่างกันไปในแต่ละบทเพลง ความไพเราะและลักษณะเด่นของดนตรีกาหลอคือการทำหน้าที่ของกลองทนเพราะเป็นตัวกำหนดความสั้นและความยาวของเพลงแต่ละเพลง ทำหน้าที่ส่งสัญญาณเริ่มต้นบทเพลงและจบบทเพลงให้สมาชิกในคณะกาหลอได้ทราบ โดยมีนักดนตรีทำหน้าที่ตีกระสวนจังหวะทโนในดนตรีกาหลอจำนวน 2 คน ต่างก็ตีกระสวนจังหวะทโน ส่ง-รับ ซึ่งกันและกัน ผู้วิจัยมีความสนใจการดำเนินกระสวนจังหวะของกลองทน จึงกำหนดหัวข้อเรื่องการวิเคราะห์กระสวนจังหวะทโนของดนตรีกาหลอในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในวงการศึกษาดนตรีพื้นบ้านและเป็นข้อมูลในการส่งเสริมพัฒนาดนตรีกาหลอต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของดนตรีกาหลอ
2. เพื่อศึกษาโครงสร้างทางกายภาพเครื่องดนตรีในคณะดนตรีกาหลอ
3. เพื่อศึกษาการเรียกชื่อจังหวัดย่อยของกระสวนจังหวัดในคณะดนตรีกาหลอ
4. เพื่อวิเคราะห์กระสวนจังหวัดของดนตรีกาหลอ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะดนตรีกาหลอในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา คณะกาหลอที่ศึกษา กำหนดเพื่อการศึกษารูปแบบกระสวนจังหวัดในคณะดนตรีกาหลอจำนวน 5 คณะ คือ คณะนายชู อินทะสระ คณะนายนำ ณ วาโย คณะนายเจียน สาสุธรรม คณะนายชุมพัน ทองหอม และคณะตาหลวงคงเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การบันทึกกระสวนจังหวัดที่เกี่ยวกับดนตรีกาหลอ ผู้วิจัยบันทึกด้วยระบบโน้ตสากล
2. การบันทึกกระสวนจังหวัดบันทึกเฉพาะการตีกระสวนจังหวัดของแม่ทนนเท่านั้น
3. การเรียกชื่อของจังหวัดย่อยแต่ละกระสวนจังหวัดไม่ได้กำกับชื่อไว้ข้างใต้แต่ละตัวของจังหวัดย่อย
4. เนื้อร้องของเพลงดนตรีกาหลอเขียนตามการออกเสียงสำเนียงท้องถิ่นของคณะดนตรีกาหลอ

นิยามศัพท์เฉพาะ

กระสวนจังหวัด หมายถึง รูปแบบของจังหวัด ๓ จังหวัดจะประกอบไปด้วยจังหวัดย่อย ๆ หลายจังหวัดรวมกัน

กาหลอ หมายถึง ดนตรีพื้นบ้านประเภทเครื่องประโคมเก่าแก่ของภาคใต้เดิมใช้ประโคมในงานศพ งานบวช งานสงกรานต์และงานบุญต่าง ๆ แต่ปัจจุบันประโคมในงานศพเท่านั้น

ครุหมอกาหลอ หมายถึง ครูดนตรีของกาหลอและบรรพบุรุษกาหลอที่ล่วงลับไปแล้วแต่วิญญาณยังผูกพันอยู่กับลูกหลาน สามารถเชิญมาเข้าทรงได้

แจ่งปี หมายถึง แผ่นวงกลมหรือวงรีสำหรับสอดใส่ลิ่มปีเพื่อช่วยรองรับริมฝีปากนักปี

ทำด้วยเปลือกหอยหรือแผ่นพลาสติก

ทนน หมายถึง กลองชนิดหนึ่งหุ้มหนัง 2 ด้าน เร่งหนังด้วยหวายหรือเชือกอื่น ๆ ใช้ตีด้วยไม้จ้อ ๆ ประเภทเดียวกับกลองมลายู ใช้ประสมวงในวงกาหลอ วงดนตรีประกอบการเล่นต่อสู้ป้องกันตัวเรียกว่า บันเดกาหรือลิละ เวลาเล่นใช้ 2 ลูก เรียกว่า แม่ทนน และลูกทนน

ที่สิบสอง หมายถึง อาหารสำหรับเป็นเครื่องเซ่นครุหมอกาหลอ (ถื่นใต้) ประกอบด้วยอาหารคาวหวานและผลไม้รวม 12 อย่างไม่ซ้ำกัน การจัดที่สิบสองอาจแตกต่างกันไปบ้างบางคณะมียำหยวก ยำหัวปลี ข้าว แกง น้ำ ขนมห ข้าวเหนียว และผลไม้ เป็นต้น ข้าวสิบสองก็เรียก

ท้ายทนน หมายถึง พื้นที่ความกว้างด้านเล็กของหุ่นกลองที่หุ้มหนังกลองสำหรับตีด้วยไม้หรือมือ

บอกปี หมายถึง ส่วนที่ใช้เปิด-ปิด เพื่อให้เปลี่ยนระดับเสียง หรือเลาปีในภาษากลาง มีลักษณะเป็นทรงกรวยกลม เพื่อให้เปลี่ยนระดับเสียง มีทั้งหมด 7 รู ประกอบด้วย รูด้านบน 6 รู รูค้ำซึ่งอยู่ด้านล่าง 1 รู หรือ เลาปี ในภาษากลาง

เบ็กปากปี หมายถึง พิธีกรรมของดนตรีกาหลอ กระทำก่อนการประโคม

โดยหงายลำโพง(ฮ้อปี่)ขึ้น เทเหล้าลงใน
ลำโพง (ปากปี่) จุดเทียน วางหมาก เงิน
ตั้งพิธีบริกรรมคาถา จากนั้นวางปี่บนที่ครู
นำท่น (กลอง) เขียนยันต์หน้าด้านหน้า
บริกรรมคาถา ใช้ไม้ตี 3 ครั้ง เรียกว่า ตี
กลองห้วน(ตีกลองสวรรค์) ลั่นฆ้องและ
ท่นอีกลูกหนึ่งอย่างละ 3 ครั้ง เพื่อให้
เทพยดารับรู้ว่าจะมีการประโคมดนตรีกา
หลอ

ประโคม หมายถึง การบรรเลง
ดนตรีเพื่อเป็นสัญญาณในพิธีบางอย่าง
เพื่อสักการะบูชาหรือยกย่อง เป็นต้น

ปี่ฮ้อ หมายถึง ปี่ที่ใช้เป่าในวง
ดนตรีกาหลอหรือวงสีละเพื่อเลียนเสียง
พุด ประกอบด้วย 3 ส่วน คือพวดปี่
บอกปี่ และลำโพงปี่

พวดปี่ หมายถึง ส่วนปากสำหรับ
เป่าให้เกิดเสียงหรือลั่นปี่ที่ทำด้วยใบตาล
ซ้อนกัน 4-6 ชั้น ตัดเป็นรูปโค้งผูกติด
กับท่อนเหล็ก หรือทองเหลืองมีลักษณะ
กลมเล็ก

แม่ท่น หมายถึง กลองที่ใช้ทำ
หน้าที่ตีเป็นตัวย่นจังหวะในการประโคม

ลูกท่น หมายถึง กลองที่ใช้ทำ
หน้าที่ตีเป็นตัวสอดแทรกจังหวะในการ
ประโคม

ลำโพงปี่ หมายถึง ส่วนปลายของ
ปี่ฮ้อมีลักษณะกลิ้งกลวงและผายออก ต่อ
เข้ากับส่วนท้ายของบอกปี่ ด้านนอกของ
ลำโพงผูกมัดด้วยด้ายสีขาวหรือสีแดง

หน้าท่น หมายถึง พื้นที่ความกว้าง
ด้านใหญ่ของหุ่นกลองที่หุ้มหนังกลอง
สำหรับตีด้วยไม้และมีือ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบบทบาทของดนตรีกาหลอ
2. ทำให้ทราบโครงสร้างทางกายภาพ เครื่องดนตรีใน
คณะดนตรีกาหลอ
3. ทำให้ทราบการเรียกชื่อจังหวะย่อยของกระสวน
จังหวะท่นในคณะดนตรีกาหลอ
4. ทำให้ทราบรูปแบบกระสวนจังหวะท่นในการ
ประโคมดนตรีกาหลอ
5. เป็นแนวทางในการศึกษาดนตรีพื้นบ้านภาคใต้

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติและความเป็นมาของดนตรี
กาหลอมักถูกนำเสนอเรื่องราวให้เกี่ยวข้องความเชื่อและ
พิธีกรรมทางศาสนา ดังที่ (นิคม ทองมณี , 2539: 43-48)
กล่าวไว้ว่า ตามตำนาน กาหลอใช้ประโคมคุมเศียรพระมหา
พรหม โดยพระพุทธรเจ้าเป็นผู้กำหนดเป็นครั้งแรก ต่อมา
พระพุทธรเจ้าเห็นว่าเป็นสิ่งดั่งามจึงอนุญาตให้พุทธ
ศาสนิกชนนำไปประโคม แห่ศพ แห่นาค และพิธีสำคัญ
ในสมัยแรกมีบทเพลง 12 เพลง สอดคล้องกับ (ชวน เพชร
แก้ว , 2523: 87-108) กล่าวไว้ว่า กาหลอเกิดขึ้นในสมัย
พุทธกาลผู้ดำริให้มีขึ้น คือ พระพุทธรเจ้าเพื่อใช้เป็นเครื่อง
ประโคมแห่นาคเศียรของมหาพรหม เครื่องดนตรีที่ใช้
ประกอบด้วย ปี่ฮ้อ กลองท่น และฆ้อง บทเพลงกาหลอ
บรรเลงแต่เดิมมี 12 เพลง กวี ศิริธรรม (2535: 125-131)
กล่าวไว้ว่า กาหลอเป็นดนตรีที่ได้รับอิทธิพลจากมลายู ก่อน
พุทธศตวรรษที่ 13 ชาวมลายูใช้ดนตรีกาหลอประโคมใน
งานศพเพื่อใช้วิญญาณของผู้ตายเป็นเครื่องสักการะพระอิศวร
หรือ พระกาล คนในบริเวณภาคใต้ตอนกลางรู้จักดนตรีกาหลอ
ในฐานะดนตรีเฝ้าศพ และแห่ศพ ส่วนคนภาคใต้ตอนล่างใช้
บรรเลงในงานมงคล และงานอับมงคล แต่ปัจจุบันนิยม
ประโคมในงานศพเป็นส่วนใหญ่ องค์ประกอบที่สำคัญของ
กาหลอ คือ 1. วงกาหลอ ประกอบด้วยผู้บรรเลงดนตรี 4
คน คือ นายปี่ 1 คน ผู้ตีท่น 2 คน ผู้ตีฆ้อง 1 คน 2. เครื่อง

ดนตรี มี 3 ชนิด คือ ปี่ กลองโทน และฆ้อง 3. เพลงที่ใช้บรรเลง แต่ละวงมีจำนวนไม่เท่ากัน มีขนบนิยมที่ถือปฏิบัติหลายอย่าง เช่น ขนบนิยมในการบรรเลงเพลง การสร้างโรงกาหลอ เครื่องประกอบพิธี และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับไสยศาสตร์อย่างเคร่งครัด สอดคล้องกับอุบลศรี อรรถพันธุ์ (2529: 179-183) กล่าวถึง ที่มาของดนตรีกาหลอไว้ว่า กาหลอเป็นดนตรีที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมมลายู เป็นดนตรีที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา โดยเฉพาะพิธีงานศพ องค์ประกอบของกาหลอ ประกอบด้วย วงกาหลอ เครื่องดนตรี เพลงกาหลอ การรับกาหลอ และโอกาสในการบรรเลง กาหลอต้องมีโรงพิธีให้บรรเลงโดยเฉพาะ เรียกว่า โรงฆ้อง คณะกาหลอมีขนบนิยมในการบรรเลงเพลงยึดถือหลักปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยมีความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง จากประวัติความเป็นมาของดนตรีกาหลอ ดังกล่าว ภัทรารวรรณ จันทรรักษา (2539) ได้กล่าวถึงความ เป็นมาของดนตรีกาหลอไว้ 2 แนวคิด ดังนี้

แนวคิดที่ 1. ดนตรีกาหลอเป็นวัฒนธรรมของอินเดียที่แพร่กระจายเข้ามาอย่างแหลมมลายูแต่ครั้งโบราณ

แนวคิดที่ 2. เชื่อว่า กาหลอเป็นดนตรีที่เกิดขึ้นในสมัยพุทธกาลเพื่อประโคมแนะนำศิโยรของท้าวมหาพรหม

กาหลอมีความเชื่อและพิธีกรรมหลายอย่างแต่ต่างกัน ในรายละเอียด เช่น การติดต่องวงกาหลอ การไหว้ครู การบรรเลงเพลง และมีความเชื่อว่ากาหลอเป็นดนตรีที่นำวิญญาณของคนตายไปสู่สรวงสวรรค์ เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงมี 3 ชนิด คือ ปี่ฮ้อ กลองโทน และฆ้อง รูปแบบเครื่องดนตรีดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ทั่วไปในสังคมไทย เช่น วงม้งละ วงบัวลอย วงตุ้มโอง และวงสิละ เป็นต้น

บทเพลงที่ใช้ประโคมของคณะดนตรีกาหลอ ณรงค์ชัย ปิฎกรินทร์ (2536: 1-21) ได้กล่าวถึงบทเพลงดนตรีกาหลอไว้ว่า บทเพลงกาหลอส่วนใหญ่เป็นบทเพลงสั้น ๆ มี 2 ลักษณะ คือ เพลงคาถา เป็นเพลงที่ไม่มีเนื้อร้องและ เพลงพรรณนาความ เป็นเพลงที่มีเนื้อร้อง ซึ่งสอดคล้องกับ ชวน เพชรแก้ว (2524: 36-40) กล่าวถึงเพลงกาหลอไว้ว่า

กาหลอเป็นวงดนตรีที่บรรเลงล้วนไม่มีการร้องแต่มีเนื้อเพลงอยู่ด้วยใช้เล่นในงานศพเพราะทำนองเพลงและเนื้อเพลงมีลักษณะเศร้าสร้อยชวนให้สลดสังเวช จรินทร์ เทพสงเคราะห์ (2540) ได้แบ่งบทเพลงดนตรีกาหลอไว้ 3 ประเภท คือ เพลงไหว้ครูหรือเพลงแม่บท เพลงบรรเลงทั่วไป และเพลงในพิธีศพ ส่วนใหญ่แต่ละสำนวนคล้ายคลึงกัน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรี กาหลอ พบว่า เอกสารส่วนใหญ่กล่าวถึงประวัติความเป็นมา ขนบนิยม ความเชื่อ องค์ประกอบของวงดนตรีกาหลอ และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีกาหลอมีจำนวนน้อยมาก ซึ่งมีการศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ขนบนิยม ความเชื่อ องค์ประกอบของวงดนตรี และวิเคราะห์ทำนองเพลง แต่ยังไม่มีการศึกษารายละเอียดการตีกระสุนจังหวะทวนของแต่ละเพลงในคณะกาหลอ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์กระสุนจังหวะทวนของดนตรีกาหลอในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนในการศึกษาวิจัย 3 ขั้นตอน คือ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การเก็บข้อมูล

ข้อมูลในงานวิจัยนี้ ได้จากข้อมูล

เอกสารต่าง ๆ และข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วยข้อมูลที่เป็นบริบทของดนตรีกาหลอ เนื้อร้องเพลงกาหลอ รูปแบบการตีกระสวงจังหวะทวน การเรียกชื่อจังหวะย่อยของแต่ละกระสวงจังหวะทวน และบทบาทของดนตรีกาหลอ ผู้วิจัยเก็บรวบรวม ดังนี้

2. การรวบรวมข้อมูลเอกสาร

ผู้วิจัยค้นคว้าเอกสาร หนังสือ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้มาจัดแบ่งหมวดหมู่ในเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ บทบาทของดนตรีกาหลอ และวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงและวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

3. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญด้านดนตรีกาหลอของคณะต่าง ๆ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2546 จนถึงเดือนมีนาคม 2548 ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 สัมภาษณ์คณะดนตรีกาหลอ และรายชื่อบุคคลที่ต้องการสัมภาษณ์

3.2 เตรียมหัวข้อที่จะสัมภาษณ์ และในการศึกษาโครงสร้างทางกายภาพของเครื่องดนตรีในคณะดนตรีกาหลอ ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการวัดโครงสร้างของเครื่องดนตรีกาหลอ ที่คณะกาหลอใช้ประจักษ์จริง ๆ

3.3 เตรียมอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ เทปบันทึกเสียง ม้วนเทป และอุปกรณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.4 นัดหมายบุคคลที่ต้องการสัมภาษณ์

3.5 สัมภาษณ์แต่ละบุคคล ตามรายละเอียดดังนี้

3.5.1 ข้อมูลประวัติความเป็นมาดนตรีกาหลอ

3.5.2 บทบาทดนตรีกาหลอในอดีต และบทบาทดนตรีกาหลอในปัจจุบัน

3.5.3 โครงสร้างทางกายภาพของเครื่องดนตรี

3.5.4 เนื้อร้องเพลงกาหลอ

3.5.5 กระสวงจังหวะทวน การเรียกชื่อจังหวะย่อยของกระสวงจังหวะทวน และบันทึกเทปเพลงกาหลอ

3.5.6 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และบันทึกเทปมาจัดหมวดหมู่

3.5.7 วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์กระสวงจังหวะทวนโดยนำบทเพลงกาหลอทั้ง 42 เพลง ที่บันทึกเทปจากภาคสนามมาบันทึกเป็นโน้ตสากล โดยนำโน้ตกระสวงจังหวะทวนที่ได้มาวิเคราะห์กระสวงจังหวะทวนที่ใช้ในแต่ละเพลงอย่างละเอียด โดยกำหนดหัวข้อในการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1. กระสวงจังหวะทวนเพลงประเภทคาถา

1.1 กระสวงจังหวะทวนที่เหมือนกัน

1.2 กระสวงจังหวะทวนที่แตกต่างกัน

2. กระสวงจังหวะทวนเพลงประเภทพรณาคความ

2.1 กระสวงจังหวะทวนที่เหมือนกัน

2.2 กระสวงจังหวะทวนที่แตกต่างกัน

3. เปรียบเทียบกระสวงจังหวะทวนเพลงประเภทคาถากับเพลงประเภทพรณาคความ

3.1 กระสวงจังหวะทวนที่เหมือนกัน

3.2 กระสวงจังหวะทวนที่แตกต่าง

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์จังหวะทวนของดนตรีกาหลอ ในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป็นการวิจัยโดยใช้

ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการทางมานุษยคดีวิทยา มีขั้นตอนในการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเสนอผลการวิจัย ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์นักดนตรีกาหลอ และบุคคลที่เกี่ยวข้องในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา การบันทึกเสียงข้อมูลบทเพลงกาหลอเพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ระฆังฆระทง โดยกำหนดขอบเขตในการศึกษาจากคณะกาหลอ 5 คณะ คือ คณะนายฮู อินทะสระระ คณะนายนำ ณ วาโย คณะนายเจียน สาสุธรรม คณะนายชุมพัน ทองหอม และคณะตาหลวงคง จากการวิจัยได้ปรากฏผลดังนี้

1. บทบาทของดนตรีกาหลอ

1.1 บทบาทดนตรีกาหลอในอดีต

ดนตรีกาหลอในอดีตใช้บูชาพระกาล ประโคมในงานศพเพื่อน้อมนำวิญญาณของผู้ตายสักการะพระกาล เป็นเครื่องสื่อสารส่งข่าวการตาย ประโคมในงานบวชนาค ประโคมในงานสงกรานต์ ประโคมในงานรดน้ำคนเฒ่าคนแก่ และงานบุญต่าง ๆ

1.2 บทบาทดนตรีกาหลอในปัจจุบัน

ดนตรีกาหลอในปัจจุบันใช้ประโคมในงานศพและไหว้ครูหมอกาหลอ

2. โครงสร้างทางกายภาพเครื่องดนตรีและเสียงทง

เครื่องดนตรีกาหลอที่ใช้ประโคมมีเครื่องดนตรี 3 อย่าง ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาโครงสร้างของเครื่องดนตรีในวงดนตรีกาหลอพบว่าเครื่องดนตรี 3 ชนิด คือ ปี่ฮ้อ ทง และฆ้อง มีโครงสร้างทางกายภาพ คือ

2.1 ปี่ฮ้อ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ บอกปี ทำด้วยไม้ขนุน ไม้มะม่วงป่า หรือเขาควายดำ มีรูเปิด-ปิด 8 รู ยาว 28.5-43.5 เซนติเมตร ลำโพงปี ทำด้วยไม้ขนุน หรือไม้ทองหลาง ยาว 10-12 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง 6-

10.5 เซนติเมตร พวดปี วัสดุท่อทำด้วยเหล็ก วัสดุลิ้นทำด้วยใบตาล มีจำนวนลิ้น 4-6 กลิบ และแฉงปี ทำด้วยเปลือกหอยพลาสติก ทองเหลืองหรือผ้า

2.2 ทน ทนมี่ 2 หน่วย คือ แม่ทน มีความยาว 57-61 เซนติเมตร หน้าใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลาง 23-31.7 เซนติเมตร เส้นรอบวง 80-87 เซนติเมตร ท้ายทน เส้นผ่าศูนย์กลาง 21-25 เซนติเมตร ลูกทน มีความยาว 55-61 เซนติเมตร หน้าใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลาง 22-26.6 เซนติเมตร เส้นรอบวง 77-82 เซนติเมตร ท้ายทน เส้นผ่าศูนย์กลาง 17.5-21 เซนติเมตร เส้นรอบวง 63-69 เซนติเมตร วัสดุหุ้มกลองทำด้วยไม้ขนุน ทองหรือไม้ขนุน และวัสดุหุ้มกลองทำด้วยหนังลูกวัวหรือหนังวัว

2.3 ฆ้อง มี 1 หน่วย มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 45-48.5 เซนติเมตร ทำด้วยเหล็ก

เสียงกลองทงที่ใช้ประโคมในวงดนตรีกาหลอมีทั้งหมด 26 เสียง ดังต่อไปนี้

- 1) หน้าทน มีดังนี้
 - ใช้ไม้ค้อนตี มี 6 เสียง คือ ทัง ทิง แก็ก ตึง ครำ และไฟ
 - ใช้มือตี มี 6 เสียง คือ ดีด ผัด ห้วน ตรง ศพ และพริ้ง
- 2) ท้ายทน มี 12 เสียง คือ ฉัม ตึง ฉับ บัง หย่อง หยิบ ยก ขึ้น บับ ใจัง ทัง และตึง
- 3) หน้าทนกับท้ายทน มี 2 เสียง คือ พริบและกริบ

3 วิเคราะห์จังหวะทโนในดนตรี

กาหลอ

การวิเคราะห์กระสวนจังหวะทโนในดนตรีกาหลอจำนวน 5 คณะ จากบทเพลงกาหลอทั้งหมด 42 เพลง สรุปได้ 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

3.1 กระสวนจังหวะทโนเพลงประเภทคาถา

จากการศึกษาเพลงประเภทคาถาทั้งหมด 18 เพลง พบว่ามีรูปแบบกระสวนจังหวะ 19 รูปแบบ แบ่งได้ 2 กลุ่มคือ

1) กระสวนจังหวะทโนที่แตกต่างกัน มีจำนวน 16 รูปแบบ มีรายละเอียดการเรียกชื่อประจำตัวโน้ตชนิดเดียว มีจำนวน 16 ชนิด

2) กระสวนจังหวะทโนที่เหมือนกัน มีจำนวน 3 รูปแบบ แต่เรียกชื่อประจำตัวโน้ตแตกต่างกัน มีจำนวน 9 ชนิด

3.2 กระสวนจังหวะทโนเพลงประเภทพรณนาความ

จากการศึกษาเพลงประเภทพรณนาความ มีทั้งหมด 24 เพลง พบว่า มีรูปแบบกระสวนจังหวะ 35 รูปแบบ แบ่งได้ 2 กลุ่มคือ

1) กระสวนจังหวะทโนที่แตกต่างกัน มีจำนวน 27 รูปแบบ มีรายละเอียดการเรียกชื่อประจำตัวโน้ตชนิดเดียว มีจำนวน 27 ชนิด

2) กระสวนจังหวะทโนที่เหมือนกัน มีจำนวน 8 รูปแบบ แต่มีรายละเอียดการเรียกชื่อประจำตัวโน้ต

หลายชนิด มีจำนวน 17 ชนิด

3.3 เปรียบเทียบกระสวนจังหวะทโนเพลงประเภทคาถา กับเพลงประเภทพรณนาความ

จากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่ากระสวนจังหวะทโนมี 2 กลุ่มคือ

1) กระสวนจังหวะทโนที่เหมือนกัน มีจำนวน 5 รูปแบบ แต่มีรายละเอียดการเรียกชื่อประจำตัวโน้ตหลายชนิด มีจำนวน 13 ชนิด

2) กระสวนจังหวะทโนที่แตกต่างกัน มีจำนวน 44 รูปแบบ แบ่งย่อยได้ 2 ลักษณะคือ

- กระสวนจังหวะทโนที่แตกต่างกัน จำนวน 36 รูปแบบ มีรายละเอียดการเรียกชื่อประจำตัวโน้ตชนิดเดียว จำนวน 36 ชนิด

- กระสวนจังหวะทโนที่แตกต่างกัน จำนวน 8 รูปแบบ มีรายละเอียดการเรียกชื่อประจำตัวโน้ตหลายชนิด จำนวน 20 ชนิด

อภิปรายผล

จากการวิจัยการวิเคราะห์จังหวะทโนของดนตรีกาหลอ ในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พบประเด็นต่าง ๆ ที่นำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 บทบาทดนตรีกาหลอ

จากผลสรุปของการศึกษารูปแบบดนตรีกาหลอ เนื่องจากบรรพบุรุษของคนในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีความเชื่อเรื่องอำนาจเร้นลับ ดวงวิญญาณ ภูตผี ปีศาจ เชื่อว่าทุกป่าช้าต้องมีเจ้าแห่งป่าช้าเป็นผู้คุ้มครองรักษา ก่อนนำศพไปเผาหรือฝัง ต้องทำพิธีบูชาพระกาลซึ่งเป็นเทพแห่งความตาย การบูชาครุหม่อเป็นผีชนิดหนึ่งที่สามารถให้คุณและให้โทษได้หากปฏิบัติไม่ถูกต้อง ซึ่งศิลปิน ลูกหลาน เชื้อศิลปิน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง เชื่อกันมาก ในปัจจุบันพบน้อยมาก เมื่ออดีตยังมีกาหลอในงานบวช งานมงคลสมรส งานรดน้ำ ส่วนในปัจจุบันพบเฉพาะงานศพเท่านั้น ตรงนี้เองที่ชี้ให้เห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงของระบบค่านิยมของ

คนในสังคมคือ

1. กาลพลต้องมีเฉพาะงานศพเท่านั้น ผู้ได้นำไปใช้ใน งานมงคลเหมือนอดีตย่อมได้รับความไม่เป็นศิริมงคล
2. สืบเนื่องมาจากอิทธิพลภายนอกได้แก่ ระเบียบวิธีการ ฎาปนกิจศพของกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ที่มีเมรุ การสวด การเผา ประหยัดเวลาและขั้นตอน มีวงดนตรีภายนอกเป็นที่นิยม วงดนตรีของนักเรียนแบบอื่นๆ เข้ามาแทรกทำให้วง ดนตรีกาหลอห่างหายไปจากสังคม
3. ความเชื่อแบบเดิมของวัฒนธรรมดนตรีกาหลอที่ยึดถือปฏิบัติไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเชื่อในยุคปัจจุบันซึ่ง ถูกหักล้างด้วยวิถีคิดแบบวิทยาศาสตร์
4. การสื่อสารกันในเรื่องความตายปัจจุบันมีเครื่องมือ สื่อสารที่ทันสมัยและรวดเร็ว

ประเด็นที่ 2 โครงสร้างทางกายภาพเครื่องดนตรี และเสียงของทโนวงดนตรีกาหลอ

ผลสรุปของโครงสร้างทางกายภาพเครื่องดนตรีและ เสียงของทโนวงดนตรีกาหลอสามารถอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

บอปปี้และลำโพงปี้ ทำด้วยไม้ขนุน ไม้มะม่วงป่า หรือ ไม้ทองหลาง เพราะเป็นไม้ที่มีแก่นเนื้อเหนียว น้ำหนักเบา ทำให้ไม่เป็นอุปสรรคในเดินประโคมนำหน้าศพ การทำด้วย ฆาควายดำ สืบเนื่องจากในอดีตบริเวณดังกล่าวมีการเลี้ยง ฆาควายเพื่อใช้แรงงาน บอปปี้บางคณะมีปลอกเงินคาดเป็น ระยะเวลาเพื่อป้องกันการแตกของเนื้อไม้

พวดปี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน

ลีนปี้ ทำด้วยใบตาลซึ่งเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น แต่ละลีนปี้แต่ละคณะมีจำนวนกลีบไม้เท่ากัน ผลจากความต้องการของคนเป่าปี้แต่ละคนไม่ เหมือนกันซึ่งมีผลในการควบคุมลม ถ้าหลาย กลีบต้องใช้แรงเป่าลมมากกว่าน้อยกลีบ

ท้อลีน ทำด้วยเหล็กบาง ๆ เพราะสามารถทำได้ สะดวก และนำมาโค้งงอให้เหมาะกับรูบบอปปี้ ได้ง่าย

แจงปี้ ทำด้วยวัสดุเปลือกหอย พลาสติก และทองเหลืองมี ขนาดไม่เท่ากันเพราะเพื่อให้ เหมาะสมกับรูปปากของผู้เป่าปี้ บางคนไม่มีแจงปี้ แต่ใช้ผ้าห่อ รอบระหว่างลีนปี้กับปากบอปปี้ สาเหตุมาจากคนเป่าปี้มีความ สามารถเป่าปี้หนึ่งตะลุงมา ก่อนซึ่งไม่มีแจงปี้ใช้ผ้าห่อเพื่อ รองรับริมฝีปากในขณะที่เป่า

กลองทน มี 2 หน่วย คือ แม่ทน

และลูกทน แม่ทนมีขนาดใหญ่กว่าลูกทน ทำไม้ขนุนและไม้ขนุนทองซึ่งมีน้ำหนักเบา เป็นไม้ที่นิยมปลูกในบริเวณบ้านเกือบ ทุกบ้าน หน้าที่ใช้หุ้มนิยมใช้หนังลูกวัว เพราะหนังบาง และไม่แข็งเหมือนหนัง วัวโต เพราะถ้านั่งหน้าจะมีเสียงไม่ ไพเราะ สัดส่วนของเครื่องดนตรีไม่เท่ากัน เนื่องมาจากช่างทำเครื่องดนตรีกำหนด ขนาดจากสายตาไม่มีมาตรฐานที่แน่นอน

ฆ้อง เป็นเครื่องดนตรีชนิดเดียวที่ เก็บไว้ที่วัดใกล้บ้านของนักดนตรีกาหลอ คนใดคนหนึ่งซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่คณะ กาหลอไปซื้อมาเพื่อถวายให้กับวัด เป็นการทำบุญแต่ถ้าไปประโคมกาหลอ ก็ ไปเยี่ยมจากวัด บางคณะเก็บไว้ที่บ้าน เนื่องจากเจ้าอาวาสให้มา ถือเป็นสิริ มงคลต่อคณะกาหลอ

ประเด็นที่ 3 จังหวะทโนของ ดนตรีกาหลอ

จากผลสรุปของจังหวะทโนในดนตรี กาหลอ สามารถอภิปรายได้ว่า กระบวน

จังหวะที่ใช้ในบทเพลงกาหลอแต่ละ
กระสวนจังหวะใช้ประโคนซ้ำ ๆ กัน
หลายรอบจนจบเพลง

การกำหนดชื่อเสียงกลองทวนใน
แต่ละเพลง บางคณะกำหนดชื่อหน้า
กลองทวนที่ใช้ตีแน่นอน แต่บางคณะไม่
แน่นอนเปลี่ยนไปตามชื่อบทเพลง
เนื่องจากระบบวิธีการเรียนรู้ของนัก
ดนตรีกาหลออาศัยการจำต่อ ๆ กันมา
ยังมีผลให้เกิดรายละเอียดการเรียกชื่อ
ประจำตัวโน้ตแต่ละกระสวนจังหวะต่าง
กันไปด้วย แต่ละกระสวนจังหวะทวน
กำหนดชื่อแน่นอนเพราะในดนตรีกาหลอ
เรียกรูปแบบการตีกลองทวนว่า “เพลงทวน”
เรียกทำนองเพลงที่นำมาใช้ในการเป่าปี่
ชื่อว่า “เพลงปี่”

การที่จังหวะทวนยังมีลักษณะของ
การตีกระสวนจังหวะทวนเป็นเช่นนี้
สะท้อนให้เห็นภาพของความเป็นเฉพาะ
ตัวของจังหวะทวนที่มีความหลากหลาย
คุณค่าเช่นนี้พบน้อยมากในดนตรีใน
ดนตรีประเภทที่ต้องกำกับจังหวะเช่นนี้
เพราะการใช้ปฏิภาณของนักดนตรีที่ผสม
กับหลักเกณฑ์ที่เป็นพื้นฐานดำเนินการตี
จังหวะ มีสถานะที่เรียกว่า “มุตโตแตก” ได้
ใช้พรสวรรค์และคุณลักษณะพิเศษเช่นนี้
ในการสร้างลักษณะแนวดำเนินของ
กระสวนจังหวะ ประเด็นนี้จึงควรต่อการ
ศึกษา เพื่อการบันทึกและรักษาศิลปะที่
เปี่ยมคุณค่าเหล่านี้ไว้ ในงานการศึกษา
วิจัย

อย่างไรก็ตามในวงการศึกษาด้าน
ด้านศิลปวัฒนธรรมได้เกิดภาวะกังวลว่า

ดนตรีกาหลอจะเสื่อมสูญจากลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาและ
วัฒนธรรมภาคใต้จึงมีการศึกษาและนำเข้าสู่ระบบการศึกษา
ในลักษณะต่าง ๆ เช่น ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ ศูนย์ให้การ
ศึกษาศ.บป. จากรายวิชาดนตรีพื้นบ้านที่เกี่ยวกับ ป.ตรีและ
ป.โทของมหาวิทยาลัยทักษิณและมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ปรากฏว่ามีการลงพื้นที่ศึกษางานภาคสนามในระดับบัณฑิต
ศึกษาที่ศึกษาดนตรีกาหลอถึง 2 เรื่อง

ในด้านการส่งเสริมสนับสนุนการสืบทอดดนตรีกาหลอ
ของเอกชนมีบุคคลซึ่งเป็นประชาชนในพื้นที่ได้เล็งเห็นความ
สำคัญและคุณค่าของวัฒนธรรมดนตรีกาหลอ มุ่งหมายที่
อนุรักษ์ และรักษาไว้เป็นสมบัติของท้องถิ่น จึงพร้อมใจจัด
ตั้งกองทุนเพื่อให้มีการฝึกหัดการเล่นกาหลอส่งเสริมสนับสนุน
ให้มีการรวมกลุ่มเพื่อฟื้นฟูดนตรีกาหลอ ในเขตบ้านหัว
ควายและคูเต่า อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา เมื่อเดือนกันยายน
2538 โดยมีผู้สอน 2 คน คือ นายแก้ว แก่นเจริญ เป็นผู้
สอนเป่าปี่ และนายแฉั่ว เพ็ชรจูด เป็นผู้สอนตีทวน มีผู้เข้า
ร่วมเพื่อสืบทอดดนตรีกาหลอจำนวน 12 คน ใช้ศาลาวัด
เป็นสถานที่สำหรับฝึกหัดดนตรีกาหลอ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยการวิเคราะห์จังหวะทวนของดนตรีกาหลอ
ในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1) จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม พบว่านักดนตรี
ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มักมีการหลงลืมรูปแบบกระสวน
จังหวะของเพลง เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดวิธีการตี
ทวนของดนตรีกาหลอไว้ไม่ให้สูญหาย จึงควร มีการบันทึก
กระสวนจังหวะการตีทวนของดนตรีกาหลอทั้งในรูปของตัว
โน้ตและเสียง

2) ควรจัดให้มีการสัมมนาเรื่องกระสวนจังหวะ
ทวนของดนตรีกาหลอ โดยเชิญวิทยากรที่เป็นนักดนตรีกาหลอ
เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

3) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกระสวนจังหวัด
ทนต์ริกาทลอดแต่ละเพลงหรือแต่ละคณะจากนักดนตรี
จากแหล่งอื่น ๆ

4) ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ของกระสวน
จังหวัดทนต์ริกาทลอดกับทำนองเพลงปี่อ้อในแต่ละเพลง

5) นำวงดนตรีทนต์ริกาทลอดมาทำการบันทึกเสียงในรูปแบบ
ของแผ่นซีดี ม้วนแถบบันทึกเสียง หรือ ม้วนวิดีโอ เพื่อ
ใช้เป็นสื่อการสอนในสถาบันการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ควรมีการศึกษาวเคราะห์กระสวนจังหวัดของ
ดนตรีประเภทอื่น ๆ ที่ใช้ประกอบการแสดง เช่น กระสวน
จังหวัดของทับโนรา และทับหนังตะลุง เป็นต้น

2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบดนตรีทนต์ริกาทลอดใน
วัฒนธรรมไทยพุทธกับวัฒนธรรมไทยมุสลิม

3) ควรมีการศึกษากระสวนจังหวัดทนต์ริกาทลอดของดนตรี
ศิลปะในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาหรือแหล่งอื่น ๆ

